

Verslag congres Thuis in de wijk; bloeiende buurten voor wonen, welzijn en zorg

22 maart 2023, Congrescentrum 1931, Den Bosch

Bewonersparticipatie en samenwerking binnen de wijk nodig voor woonzorgopgave

De Brabantse hoofdstad 's Hertogenbosch was dit jaar het decor voor het congres Thuis in de wijk; bloeiende buurten voor wonen, welzijn en zorg. Programmamakers Yvonne Witter en Daniëlle Harkes waren blij met de grote opkomst. 'We staan nog steeds voor een enorme woonzorgopgave. Gelukkig zijn er vandaag veel positieve voorbeelden van wat er kan, wat er al gebeurt. We hopen dan ook dat mensen naar huis gaan met goede oplossingen, dat ze er wat van meepikken'.

Dit jaar stond de bloeiende wijk centraal: een wijk, buurt of dorp waarin het plezierig ouder worden is en waarin organisaties en bewoners elkaar weten te vinden. Hoe draag je daaraan bij, als gemeente, woningcorporatie, welzijns- en zorgorganisatie en bewoner?

Door samen te werken, was de boodschap van **Patrick Vermeulen**, hoogleraar Organisatieontwikkeling aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Het omgaan met complexe maatschappelijke opgaven zoals de woonzorgopgave vraagt om samenwerking en dat is soms ingewikkeld. Je kunt 'last' hebben van de ander en hoe ga je dan om met knelpunten, hoe kom je tot verandering?

Op het Kennisplein bemenst **Jaap Wiegers** de kraam van het **LVGO**, de belangenbehartiger voor woongemeenschappen 50+. Hij woont al heel lang tot tevredenheid in een woongemeenschap, waar bijvoorbeeld gedeeld autogebruik bijdraagt aan duurzaam wonen. 'Onze boodschap is: ga op tijd nadenken hoe je oud wilt worden. Ouderen hebben tegenwoordig meer keuzes, zoals bijvoorbeeld in een woongemeenschap'.

'Wat helpt', vertelt Vermeulen, 'is het bewustzijn hiervan en in samenwerkingen te zoeken naar en je te laten leiden door overkoepelende waarden, waarden die je met elkaar wil realiseren. Dat vraagt om werken vanuit verbinding, in plaats vanuit bedoeling. Dat vraagt om luisteren. Voor begrip van elkaar in de wijk moeten we echt luisteren. Onderdompelen, doorleven, je afvragen: 'wat heeft zo'n wijk nodig en wat hebben mensen nodig. Wat is het werk dat gedaan moet worden? Het vraagt om een andere manier van kijken, vraag - in plaats van aanbod gestuurd, en mensen die over hun eigen gebied heen kunnen kijken'.

Hoe kan dat, als ik mezelf al niet kan veranderen, wil dagvoorzitter **Oscar Kocken** weten 'Veranderen is ingewikkeld', beaamt

Vermeulen. 'Doe je armen maar eens over elkaar, en daarna andersom. Je merkt dat dit lastig gaat. Wij zijn zo gehecht aan wie en wat we zijn en doen. Toch moeten we het gewoon gaan doen en gaan

experimenteren. De ezels moeten zich misschien wel drie keer stoten, maar er komt een kantelpunt waarop het gaat veranderen’.

Christian Zwart van corporatie **Vivare** in Arnhem is naar ‘Rekenen aan zorg en wonen: de Osdorperhof’ geweest. Het onderwerp was de businesscase van een zorggemeenschap in Osdorp en hoe die anders te organiseren, samen met bewoners. ‘Heel interessant was bijvoorbeeld de vraag ‘hoe kan het dat we hier 20 wagentjes van 20 thuiszorgorganisaties hebben rijden?’

Dubbel perspectief

In Congrescentrum 1931 verwelkomde wethouder **Pieter Paul Slikker** namens de gemeente ‘s Hertogenbosch alle aanwezigen. Slikker heeft wonen, zorg en bestuurlijke vernieuwing in zijn portefeuille. ‘Den Bosch is een prettige stad om te wonen. Van origine is het een kleinschalige stad, een vestingstad. Wij hebben wijken met een eigen volksaard, met dorpse gewoonten om naar elkaar om te kijken. Kleinschaligheid en samen het leven vieren zijn cruciaal voor de toekomst’.

Ook aanwezig is voorzitter van huurdersvereniging Zayaz, **Corry van den Wildenberg**. Ze is geboren en getogen in Den Bosch. Dit dubbele perspectief levert verrassende inkijkjes. Waar Slikker spreekt over de geoliede machine die hij aantroef binnen zijn beleidsterrein ‘Wonen’, heeft van den Wildenberg het vooral over bewoners van nieuwbouwwijken die niet meer automatisch integreren. ‘Dat ligt aan de samenstelling van de wijk, er wonen vooral mensen die overdag werken en ‘s avonds thuiskomen en niet weten wie de buren zijn’. Gedifferentieerder bouwen is het antwoord daarop, betoogt Slikker, zowel voor jong als oud, hoog en laag inkomen. Waarbij Corry van de Wildenberg adviseert om bij planvorming de ‘echte’ professional te betrekken, namelijk de inwoner van de stad. En ze pleit voor bouwen naar behoefte, want ‘niet ieder ouder echtpaar is tevreden met een tweekamerappartement’.

Ook **De Plekkenmakers** zijn aanwezig, in het centrum van het Kennisplein. Plekkenmaker **Reggy Hulsken** riep aan het begin van de plenaire bijeenkomst iedereen op even de ogen te sluiten en te visualiseren hoe hun bloeiende buurt eruit zag. Hij wenste iedereen veel eyeopeners toe en vroeg deze te delen in de **Kas van de Toekomst**.

Woningen versus auto?

Voor Rijksbouwmeester **Francesco Veenstra** heeft de vraag ‘Hoe maak je dan betere wijken?’ te maken met keuzes. ‘Alles in onze maatschappij is anders geworden, behalve de manier waarop we wonen. Oplossingen zullen daarom meervoudig moeten zijn, het gaat ook om voorzieningen in de buurt, en mobiliteit. In de toekomst ziet Veenstra vooral verdichting, bouwen in de bestaande stad, als mogelijkheid om woningen toe te voegen. Met oog voor de leefomgeving en de buitenruimte want die is nodig om mensen ook buitenshuis vitaal te houden.

‘Gaaf dat verdichten dan niet ten koste van bestaande parkjes en pleintjes’, is dan de vraag. ‘Dat is een zorg die ik vaker hoor, die angst heb ik zelf niet’, reageert Veenstra. ‘Nee, het zal meer ten koste gaan van de auto, verwacht ik. De ruimte, de infrastructuur die we vanaf de jaren ‘50 aan de auto hebben gegeven overeind houden én woningen bouwen, kan niet. Daarin zullen dan ook scherpe keuzes gemaakt moeten worden’.

Juan Seleky van het **Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten (NOOM)** is voor het eerste aanwezig. ‘Ik vind het prima georganiseerd! Hoewel het behoorlijk groot is, met 650 deelnemers, is het toch overzichtelijk. Ik ben naar de bijeenkomst geweest van Alzheimer Nederland, over het dementievriendelijk maken van de omgeving, voor mensen in dorpen wel anders dan in steden’.

Masterclass Positieve Gezondheid en de inrichting van de leefomgeving

Het begrip ‘positieve gezondheid’ is inmiddels breed bekend, in ieder geval bij de deelnemers van de Masterclass.

Het gedachtegoed van Machteld Huber heeft als missie positieve gezondheid te stimuleren, versterken en versnellen binnen zes domeinen: dagelijks functioneren, meedoen, kwaliteit van leven, zingeving, mentaal welbevinden en lichaamsfuncties. De ruimtelijke vertaling van deze domeinen maakt het een goed instrument voor gemeentes om met bewoners in gesprek te gaan. Door in werksessies na te gaan wat al aandacht krijgt in de wijk en wat nog niet, kan positieve gezondheid als onderlegger invloed uitoefenen op hun leven en krijg je een wijk waar mensen graag wonen. De provincie Zuid-Holland, het Institute for Positive Health en Adema Architecten lieten met behulp van een toolbox zien hoe dat werkt. De combinatie van sociale en fysieke domein blijkt vanzelfsprekend te zijn en te verbinden. Discussies vallen weg.

Wonen meer dan alleen stenen

‘Hoe optimistisch ben je over de opgave die er nu ligt?’ De eerste vraag tijdens de afsluitende talkshow is meteen pittig. Dagvoorzitter Oscar Kocken stelt hem aan **Martin van Rijn**, voorzitter van Aedes, de vereniging van woningcorporaties.

‘Het is een zware opgave, er moet veel gebouwd worden voor jong en oud’, reageert van Rijn. ‘Wonen is altijd meer geweest dan stenen alleen. De vraagstukken rondom leefbaarheid en duurzaamheid groeien weer, en terecht. Ik zie wel dat steeds meer gemeentes een woonzorgvisie hebben, er wordt over nagedacht. Probleem is dat er heel veel is bereikt met marktarrangementen binnen de zorg, arrangementen binnen wonen en binnen welzijn. Je moet die silo’s nu doorbreken en dat vraagt om organisaties en bestuurders die dat zien. We zitten daar nu een beetje midden in.

We moeten het anders doen, en ons realiseren dat DE oudere net zo min bestaat als DE woonzorgoplossing. Het gaat om maatwerk. Dat vraagt om goed luisteren naar de mensen en om samenwerking en verbinding tussen corporatie, welzijns- en zorginstelling’.

Ook **Hans Adriani** is aanwezig, kort, want op weg naar een afspraak bij de provincie. Wie bij het ‘Thuis in de wijk’ congres van afgelopen jaar was, kent Adriani als voorzitter van de Taskforce Wonen en Zorg. Vanaf 2020 heeft de Taskforce de woonzorgopgave op de kaart gezet. Inmiddels staat het onderwerp overal op de agenda en zijn er voldoende ambassadeurs. ‘Het is nu tijd om de stap naar de uitvoering te zetten, de plannen moeten werkelijkheid worden, je moet het buiten in de wei wel zien gebeuren’.

Gea Veldmeijer is werkzaam bij woningcorporatie **Actium**, uit het noorden van Nederland. “Ik ben prettig verrast door de wethouder uit Den Bosch en de mevrouw van de huurdersvereniging, een mooie gelijkwaardige verhouding. Ik ben naar de praktijksessie over dementievriendelijke woningen geweest en hoe kun je kijken naar dementie in de wijk. Dat is heel goed bevallen’.

Ouderen tussen wal en schip

De tweede vraag is voor **Mathil Sanders**, wethouder in Geldrop-Mierlo met de portefeuille Welzijn en Zorg en tot voor kort wijkverpleegkundige bij Buurtzorg en luidt ‘Waarom ben je de politiek ingegaan?’ Sanders vertelt over de thuiszorg die ze steeds complexer heeft zien worden en de situatie van ouderen die is verslechterd. Met haar werkervaring en beleidsachtergrond wilde ze haar bijdrage leveren. Dat kwam goed van pas, toen bleek dat er in haar gemeente geen probleem leek te zijn op het gebied van wonen en zorg, een gevolg van incomplete data.

‘Adviesbureaus inventariseren hoeveel verpleeghuisbedden er zijn en hoeveel aanvragen voor Wmo en Wlz-indicaties. Maar veel ouderen komen niet in de data voor, omdat ze hier geen gebruik van maken. Terwijl ze wel in een schrijnende situatie zitten. Ze zijn te goed voor het verpleeghuis, hebben geen dementie, maar zijn wel eenzaam. Daarmee vallen ze tussen de wal en het schip’. Sanders heeft het onderwerp hoog op de agenda gezet, lokaal en regionaal, een werkgroep opgezet en wethouders sociaal domein en ruimte aan elkaar gekoppeld.

En de eyeopener van Sanders: ‘Vervang in beleidsnotities het woord ‘de jeugdigen’ door ‘de ouderen’ of omgekeerd en je hebt een perfect beleidsplan. Kleinschalig bouwen in de wijk, gebruik maken van je netwerk. Dat geldt zowel voor jongeren als ouderen. De titel van dit congres vind ik daarom ook mooi: thuis in de wijk’.

Christina Harreveld is aanwezig namens **Surinaamse 50+ vrouwen Fosten**. Ze is naar de Masterclass Positieve Gezondheid en de inrichting van de leefomgeving geweest. ‘Heel belangrijk en interessant. Zo kun je wat voor je eigen doelgroep betekenen’.

Grote broer, grote zus

Het verhaal van **Juan Seleký**, bestuurslid van NOOM, gaat over het samenkomen van wonen, welzijn en zorg in de wijk Haagse Beemden. In deze grootste wijk van Breda zijn drie centrale zones rondom winkelcentra, waar ouderen graag willen wonen, bewegen en recreëren. Met de campagne ‘Wonen met gemak’ wordt ouderen gevraagd zich voor te bereiden op de toekomst. Dat kan door bijvoorbeeld de woning aan te passen. Seleký: ‘Het project loopt al een jaar of tien en is inmiddels uitgebreid met vragen als ‘Welke zorg denk je in de toekomst nodig te hebben’ en ‘Hoe kun je je woonomgeving beïnvloeden? Zijn de wandelpaden nog goed? Van daaruit kom je vanzelf op ideeën, zoals een buurtpark’. De preventieve aanpak om woningen aan te passen, samen met de omgeving die werd verbeterd, komt nu samen met de plannen om komend jaar extra woningen voor ouderen te bouwen, een resultaat waar Seleký trots op is.

De participatie komt goed van de grond, hoe is dat gelukt, wilde Kocken weten. ‘Als mensen zien dat kleine dingen succes hebben, dan haken ze aan’ is de ervaring van Seleký. ‘En we hebben het aantal vrijwilligers uitgebreid. Er is nog veel onbekendheid over en weer, maar in mijn netwerk zitten veel migranten die geïnteresseerd zijn om deel te nemen’. Het project ‘Grote broer, grote zus’, opgericht als vangnet voor buitenlandse jongeren speelt daarin een belangrijke rol. Ouderen ontfermen zich over jongeren, en omgekeerd ook. ‘Het lukt, omdat er met mensen wordt gepraat. Zowel jongeren als ouderen laten weten wat ze nodig hebben. Ondersteuning bij werk zoeken, de studie? Zo breng je ook andere kwaliteit binnen, door buiten je eigen kolom te kijken!’

Jan Meerpoel, architect met pensioen, is vrijwilliger in de bouwpool van het **LOC** (cliëntenraden). Ook hij had de praktijksessie 'Dementievriendelijke woningen: wenselijk, nodig en mogelijk! gevolgd. 'Dat ging eigenlijk meer over de licht-matige zorg, ik zit meer in de zware zorg, in verpleeghuizen. Een helder verhaal, maar zo vallen er veel mensen tussen wal en schip'.

Geheim van de hofjes

'Wat is toch dat geheim van de hofjes?' vroeg architect **Peter van Assche** zich af. 'Ze bestaan al 400 jaar en zijn nog steeds geliefd'. Hij schreef er een boek over en was met zijn ontwerp voor een eigentijds hofje in Almere Haven één van de winnaars van WHO CARES, de prijsvraag van de Rijksbouwmeester voor nieuwe vormen van wonen en zorg.

Zijn eigen moeder was een toetssteen. 'Ze is 75 jaar, heeft geen zorg nodig, maar maakt zich zorgen om de zorg. Er komt een moment dat je de regie los moet laten en dan? In de straat helpen mensen elkaar, je ontmoet elkaar op een vanzelfsprekende manier. Niemand wordt buitengesloten'.

In Almere Haven paste het concept niet binnen de kaders, maar mede door het draagvlak van de toekomstige groep bewoners werd er doorgezet en bleef de groep rammelen aan de poorten. Het grote voordeel? 'Normaal wordt een wijk gebouwd, komen er mensen wonen, en maken ze al dan niet kennis met elkaar. Nu bestaat de groep al, en op het moment dat het hofje er is, zijn we al een buurt. En de buurt daaromheen kent ons ook al', zegt Ym de Roos, één van de toekomstige bewoners.

Programmamaker **Yvonne Witter**: 'Ik heb de praktijksessie 'Domeinoverstijgend Samenwerken (DOS) samen met inwoners van wijken en dorpen' gevolgd. In Hollandscheveld doen ze dat heel goed, de verbinding met de bewoners ook. Mensen willen voor elkaar zorgen, naar elkaar omzien en als je het goed aanboort, dan kun je het voor elkaar krijgen'.

Bewonersparticipatie in DNA corporaties

Als afsluiting van de talkshow en de dag krijgt tafelheer **Martin van Rijn** de gelegenheid om nog een aantal observaties en boodschappen te delen. 'We praten over projecten, terwijl de woonzorgzoekende nog te weinig wordt gehoord. Het is belangrijk hen erbij betrekken, zodat meer mensen gaan zien hoe het eigenlijk kan, dat meer mensen zeggen: dat wil ik ook'.

Ten tweede: met nieuwe woonvormen voegen we 1 tot 2 procent toe. Maar hoe kunnen we de bestaande woonvoorraad aanpassen? Daar moet de wedstrijd worden gespeeld, daar wonen de meeste mensen. Betrek verder in de ontwerpfase geen aandeelhouders, maar maatschappelijke organisaties. Zij hebben belang bij een veilige en goede wijk. En last but not least:

bewonersparticipatie is belangrijk, dat zit in het DNA van corporaties. En als het er niet inzit, moet het erin komen.

Praktijksessie TanteLouise over VanThuis: nieuw zorgconcept bevordert zelfredzaamheid in de wijk

In Steenberg (Noord-Brabant) is vanaf september 2022 een zogeheten Dag- en Doecentrum geopend, waar zelfstandig wonende ouderen met een Wmo- of Wlz-indicatie zeven dagen per week van 10.00 tot 20.00 uur terecht kunnen. De ambitie is het voorkomen en uitstellen van verpleeghuisopname en aansluiten op wensen en behoeften van deelnemers. Het is een gezamenlijk initiatief van zorgorganisatie TanteLouise en CZ Zorgkantoor.

Deelnemers zijn ouderen met verschillende achtergronden, - psychiatrische achtergrond, verstandelijke beperking, licht-dementieel beeld - die moeite hebben met een zinvolle dagstructuur. Het zijn ouderen aan de vooravond van opname in verpleeghuis. De activiteiten zijn met name gericht op sociale activiteiten en welzijn en daarvoor zijn vijf themakamers ingericht. Mensen komen binnen en kiezen wat ze willen doen en met wie. Ze zoeken daar hun eigen weg in, stimuleren elkaar, er ontstaat een groepsdynamiek. Uit een eerste voorzichtige evaluatie blijkt dat ouderen ook thuis beter in hun vel zitten.

Behoud van de eigen regie is belangrijk binnen het concept en vooral dat vraagt om een nieuw team, met een nieuwe mindset. 'Binnen de zorg zijn we gewend te zorgen **voor** en ieder risico uit te bannen. Terwijl we binnen dit concept juist werken met uitproberen, wat wil de cliënt doen of leren, en met wie?